

Tien Gouden Regels

voor verwerking van persoonsgegevens
door de sociale dienst

TIEN GOUDEN REGELS

VOOR VERWERKING VAN PERSOONSgegevens

DOOR DE SOCIALE DIENST

Het werk van de sociale dienst brengt mee dat veel privacygevoelige gegevens worden verwerkt. Deze brochure biedt de sociale diensten een leidraad bij het beoordelen van vraagstukken die samenhangen met de uitvoering van de Wet werk en bijstand en de bescherming van persoonsgegevens.

De Wet werk en bijstand (Wwb) is bijna drie jaar van kracht. Uitgangspunten van deze wet zijn de toegenomen financiële verantwoordelijkheid en beleidsvrijheid van de gemeenten bij de verlening van financiële bijstand en bij de re-integratie van uitkeringsontvangers. Bij de uitvoering van de Wwb dienen gemeenten uiteraard rekening te houden met andere wetten. Een daarvan is de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP).

De WBP is gebaseerd op de Europese Privacyrichtlijn. De wet is tevens een uitwerking van artikel 10 van de Grondwet waarin het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is vastgelegd. De toezichthouder op de naleving van de WBP is het College bescherming persoonsgegevens (CBP).

De Algemene bijstandswet (Abw) kende een door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgegeven privacykader. Dit privacykader kwam eind jaren negentig tot stand na een rapport van de Registratiekamer, de voorloper van het CBP, over privacybescherming bij de uitvoering van de Abw. Het privacykader bood de gemeenten houvast bij vraagstukken waar zij mee te maken kregen bij het uitvoeren van de Abw. Sinds de Wwb in werking is getreden, zijn de Algemene bijstandswet en het bijbehorende privacykader vervallen.

Het is het CBP gebleken dat er veel onduidelijkheden bestaan bij zowel de sociale diensten en hun cliënten als bij derden (bijvoorbeeld ex-partner, incassobureau of andere organisaties) over privacyvraagstukken bij de uitvoering van de Wwb. De vragen die hierover de afgelopen jaren tijdens het telefonisch spreekuur en via e-mail bij het CBP binnenkwamen zijn geïventariseerd en geanalyseerd. Tevens is door het CBP bij sociale diensten onderzoek gepleegd. Het verslag van dat onderzoek, *Sociale diensten: bijstandsdossier en privacy 2002*, is te raadplegen op www.cbpweb.nl. Op basis van de gegevens die deze activiteiten opleverden zijn de in deze handleiding uitgebrachte Tien Gouden Regels opgesteld.

Met de publicatie van deze regels met toelichting hoopt het CBP onduidelijkheden over de verwerking van persoonsgegevens door sociale diensten weg te nemen. De Gouden Regels vormen een beknopte - niet volledige - en eenvoudige weergave van de wettelijke vereisten aan gegevensverwerking door de sociale dienst. De regels gelden ook voor het CWI bij het uitvoeren van taken voor de gemeente in het kader van de Wwb. Het CWI heeft de wettelijke taak de aanvraag voor een Wwb-uitkering in ontvangst te nemen (artikel 28 SUWI). Sommige gemeenten voeren het intakegesprek nog zelf.

De WBP is van toepassing op vrijwel alle verwerkingen van persoonsgegevens in Nederland. De WBP noemt de instantie die informatie verwerkt de 'verantwoordelijke' en degene van wie de gegevens verwerkt worden de 'betrokkene'. Formeel is het College van Burgemeester en Wethouders verantwoordelijke voor de gegevensverwerking door de sociale dienst. Omdat deze regels voor de sociale dienst zijn opgesteld, wordt in de regels en de bijbehorende toelichting de term 'sociale dienst' gebruikt waar in de wet 'verantwoordelijke' staat en is 'cliënt' ingevuld waar 'betrokkene' staat. Voor 'hij', kan ook 'zij' gelezen worden. De eerste zeven regels richten zich tot de consulent van de sociale dienst, de laatste drie tot de juridische afdeling en/of het management.

Het CBP heeft de concept-versie van dit document met een drietal gemeenten besproken. Het commentaar van deze gemeenten is verwerkt. Het CBP dankt de betrokken gemeenten voor hun bijdrage.

2e verbeterde druk, januari 2007

1

VERWERK ALLEEN GEGEVENS DIE NOODZAKELIJK ZIJN VOOR DE UITVOERING VAN DE WWB. TOON OP VERZOEK DEZE NOOD- ZAAK AAN.

Deze regel lijkt een open deur. Het CBP heeft echter veel vragen ontvangen in de volgende trant: welke vragen mag de sociale dienst stellen en welke gegevens mag de sociale dienst inzien? Als de sociale dienst gegevens vraagt, moet de cliënt de noodzaak daarvan kunnen inzien. Zo vroegen mensen het CBP of de sociale dienst hun sollicitatiebrieven mocht zien of de stempels in hun paspoort. Voor deze mensen was kennelijk niet duidelijk waarom deze gegevens voor de sociale dienst noodzakelijk waren. →

De werkzaamheden van de sociale dienst brengen mee dat er veel privacygevoelige gegevens worden verwerkt. In verband met arbeidstoeleiding wordt cliënten gevraagd naar hun tijdsbesteding en dagritme, maar ook naar het gebruik van alcohol en verdovende middelen. Verder worden vragen gesteld over medische aangelegenheden, zoals over het gebruik van geneesmiddelen, over lichamelijke beperkingen en over de aanwezigheid van sociale of psychische problemen.

Een cliënt van de sociale dienst heeft de verplichting om mee te werken en de gevraagde gegevens aan de sociale dienst te verstrekken (artikelen 17, lid 1 en 2, 53a en 54 Wwb). Een cliënt heeft echter ook recht op privacy. De sociale dienst moet daarom aan de cliënt duidelijk kunnen maken waarom het noodzakelijk is dat hij bepaalde gegevens afstaat. Een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer mag namelijk alleen plaatsvinden als daar een wet aan ten grondslag ligt en de inbreuk noodzakelijk is in het kader van de uitvoering van die wet.

Bijzondere aandacht dient te worden besteed aan gegevens van verwanten van de cliënt. De sociale dienst heeft soms gegevens nodig van kinderen of inwonende ouders van de cliënt. Het gaat dan bijvoorbeeld om inkomensgegevens van meerderjarige kinderen in verband met de afdracht van kostgeld en de berekening van het gezinsinkomen of om inkomensgegevens van de ex-partner in verband met de afdracht van alimentatie. Het verstrekken van deze gegevens wordt door de betrokkenen doorgaans ervaren als een grote inbreuk op hun privacy. Daarom dient het vragen van gegevens van derden tot een minimum beperkt te blijven.

Gegevens van verwanten kunnen nodig zijn om bijvoorbeeld het gezinsinkomen te bepalen of om vast te stellen of de aanvrager wel recht heeft op een uitkering. De sociale dienst mag deze gegevens vragen en verwerken, voor zover noodzakelijk, op grond van art. 17, lid 1, 53a en art 64, lid 4 Wwb. Als de sociale dienst gegevens vraagt van verwanten of huisgenoten dient voor deze mensen de noodzaak tot verstrekking van hun gegevens, in relatie tot de uitkering van de cliënt, duidelijk zijn.

2

ERKEN BEWUST HET RECHT VAN DE CLIËNT OM DE UITGAVENPOSTEN OP EEN BANKAFSCHRIFT ONLEESBAAR TE MAKEN. MAAK ALLEEN KOPIEËN VAN AFSCHRIFTEN VOOR NADER ONDERZOEK OF BEWIJSVOERING.

Het CBP ontvangt veel vragen over de inzage in, en het kopiëren van, bankafschriften. Onder de Abw waren de inzage en het kopiëren geregeld in het bijbehorende privacykader. In het privacykader stond dat de cliënt het recht had om de uitgavenposten onleesbaar te maken. De sociale dienst mocht ten behoeve van controle door rijksconsulenten kopieën maken van het eerste en het laatste afschrift van de periode die gecontroleerd was. De periode waarover gecontroleerd werd, bedroeg in de regel drie maanden.

Met het in werking treden van de Wwb zijn de Abw en het bijbehorende privacykader vervallen. Het CBP heeft deze regel opgesteld om sociale diensten duidelijkheid te verschaffen over het inzien en kopiëren van afschriften. Het CBP realiseert zich dat deze regel zich in een spanningsveld bevindt.

De precieze toepassing kan van geval tot geval verschillen. →

Voor de sociale dienst zijn primair de woon-/leefsituatie, (eventuele) inkomsten en de hoogte van het vermogen van een cliënt van belang. De woon-/leefsituatie, inkomsten en de hoogte van het vermogen kunnen van invloed zijn op het recht op en de hoogte van de uitkering. De cliënt heeft wat betreft zijn inkomsten en de hoogte van zijn vermogen een inlichtingenplicht aan de sociale dienst. De sociale dienst heeft de mogelijkheid om de door de cliënt verstrekte financiële gegevens te verifiëren door middel van controle van de bankafschriften van de cliënt.

Bankafschriften bevatten niet alleen inkomsten- maar ook uitgavenposten. Deze uitgavenposten kunnen zeer persoonlijke zaken onthullen die niet relevant zijn voor de vaststelling van het recht op een uitkering. Om deze reden is het CBP van opvatting dat de uitgavenposten op bankafschriften in beginsel onleesbaar mogen worden gemaakt. Wanneer een cliënt de uitgavenposten zichtbaar laat, mag de sociale dienst deze informatie gebruiken voor nader onderzoek.

Situaties waarin sociale diensten uitgavenposten mogen inzien

Uitgavenposten kunnen waardevolle informatie bevatten voor de sociale dienst. Wanneer de sociale dienst een redelijk vermoeden heeft dat een cliënt zaken verzwijgt, kan zij de cliënt verplichten tot het verschaffen van inzage in de uitgavenposten. De cliënt dient deze dan te verschaffen. Het onleesbaar maken van de uitgavenposten op zich wordt niet gezien als grond voor een redelijk vermoeden van fraude.

De heer H. wendt zich tot het CBP met een klacht over de sociale dienst. De sociale dienst heeft zijn aanvraag voor een Wwb-uitkering afgewezen omdat hij weigert om inzage te geven in enkele uitgavenposten die op de bankafschriften zijn vermeld. De heer H. meent dat hij geen inzage hoeft te geven in de uitgavenposten op zijn bankafschriften en dient bij de sociale dienst een bezwaarschrift in. Het bezwaar wordt ongegrond verklaard. Vervolgens beklagt de heer H. zich bij het CBP.

Uit onderzoek van de stukken blijkt dat er in de periode voorafgaand aan de Wwb-aanvraag grote bedragen van de bankrekening van de heer H. zijn afgeschreven. De sociale dienst wil de betreffende afschriften inzien om te achterhalen waar het geld is gebleven en met welk doel het is overgeschreven. Personen die een Wwb-uitkering aanvragen mogen de beschikking hebben over een beperkt vermogen. Indien zij meer vermogen hebben dan de grenswaarde, hebben zij geen recht op bijstand. In de periode voorafgaand aan zijn Wwb-aanvraag had de heer H. een vermogen dat boven de grenswaarde lag. Na de afschrijvingen lag zijn vermogen onder deze grens. Het CBP stelt vast dat in dit geval inzage in de uitgavenposten van de heer H. gerechtvaardigd was.

3

WIN ALLEEN INFORMATIE OVER CLIËNTEN IN BIJ PERSONEN OF INSTANTIES WAARVAN U WEET DAT DEZE INFORMATIE AAN DE SOCIALE DIENST MOGEN VERSTREKKEN.

Een goede reden om uitgaven van cliënten in te kunnen zien, is een tekortschietend besef van verantwoordelijkheid van de cliënt. Het kan dan gaan om mensen die niet voor zichzelf kunnen zorgen en die niet met geld kunnen omgaan. Tot deze groep horen bijvoorbeeld personen die stelselmatig hun huur of de rekeningen van de nutsbedrijven niet betalen.

In toenemende mate zijn gemeenten bezig met schuldhulpverlening. De schuldhulpverlening kan deel uitmaken van een re-integratietraject. In geval van schuldhulpverlening is inzage in de uitgaven van de cliënt noodzakelijk en dus toegestaan. Voor het verder verstrekken van (financiële) gegevens aan een Gemeentelijke Kredietbank (Stadsbank) of andere instanties, is een specifieke machtiging van de cliënt vereist. De voorwaarden waaraan een machtiging moet voldoen, zijn bij regel 3 omschreven.

Kopiëren afschriften

Ook over het kopiëren van bankafschriften worden regelmatig vragen gesteld aan het CBP. Tijdens dossieronderzoeken blijkt vaak dat er van alle gecontroleerde bankafschriften kopieën in het dossier worden opgenomen. Dit is niet noodzakelijk. De sociale dienst dient dan ook terughoudend te zijn met het maken van kopieën van bankafschriften. Ten behoeve van interne- of accountantscontrole is het kopiëren van het eerste en het laatste afschrift van de gecontroleerde periode toegestaan.

Het kopiëren van bankafschriften is in ieder geval toegestaan:

- 1 bij een vermoeden van fraude;
- 2 wanneer er op het betreffende afschrift iets is te zien dat aanleiding geeft tot vragen of nader onderzoek;
- 3 wanneer dit noodzakelijk is in het kader van bewijsvoering;
- 4 ten behoeve van interne controle of controle door de accountant.

De meeste gegevens die de sociale dienst verwerkt, verkrijgt zij in het kader van de wettelijk geregelde eenmalige gegevensvraag via bestaande gegevensbronnen van overheidsorganisaties (per 2007), via het CWI als deze de bijstandsintake doet, en bij de cliënt zelf. Soms heeft de sociale dienst echter behoefte aan aanvullende informatie over een cliënt en probeert ze die in te winnen bij andere instanties of personen. →

In een aantal situaties is deze handelwijze verdedigbaar. Het gaat dan om gegevens die noodzakelijk zijn om de hoogte van of het recht op bijstand te bepalen en waarvan de sociale dienst het redelijke vermoeden heeft dat de cliënt deze niet eerlijk heeft weergegeven of heeft verzwegen. Het inwinnen van gegevens zonder dat de cliënt hiervan op de hoogte is, dient geen regel maar uitzondering te zijn. Uitgangspunt bij onduidelijkheden is dat deze in eerste instantie aan de cliënt worden voorgelegd.

In artikel 64 Wwb zijn de instanties vermeld die verplicht zijn om inlichtingen aan de sociale dienst – officieel: het College van Burgemeester en Wethouders – te verstrekken. Instanties die niet in dit artikel worden genoemd, zijn niet verplicht om inlichtingen aan de sociale dienst te verstrekken. Deze instanties zullen zelf moeten afwegen of verstrekking van de gegevens aan de sociale dienst verenigbaar is met het doel waarvoor zij de gegevens verkregen hebben en gebruiken. Artikel 9, lid 1 WBP bepaalt dat persoonsgegevens niet verder mogen worden verwerkt op een wijze die onverenigbaar is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen. Zie verder het informatieblad *Verstrekken van uw persoonsgegevens* op www.cbweb.nl.

Om verstrekking van persoonsgegevens voor burgers inzichtelijk te maken, beveelt het CBP aan de herkomst van (geverifieerde) gegevens vast te leggen. Zodoende kan de cliënt bij een inzageverzoek de herkomst van gegevens achterhalen. Ook wordt de cliënt geïnformeerd over de informatie-inwinning. Deze informatieplicht vloeit voort uit art. 34 WBP. Er zijn uitzonderingen mogelijk. Zie voorts het informatieblad *Informatieplicht* op www.cbweb.nl. De cliënt hoeft niet te worden geïnformeerd wanneer de verstrekking van persoonsgegevens aan de sociale dienst bij wet is voorgeschreven.

In een aantal gevallen is het instanties (of personen) verboden om inlichtingen aan de sociale dienst te verstrekken. Het gaat dan om personen die uit hoofde van hun beroep of functie een geheimhoudingsplicht hebben, zoals bijvoorbeeld de huisarts en de psycholoog. Medici en para-medici hebben een geheimhoudingsplicht op grond van de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO), de Wet Beroepsbeoefenaren individuele gezondheidszorg (BIG) of hun beroepscode.

De sociale dienst mag zonder toestemming van de cliënt niet proberen om informatie in te winnen bij instanties of personen waarvan zij weet dat deze een geheimhoudingsplicht hebben. Gegevensverstrekking aan de sociale dienst door personen of instanties met een geheimhoudingsplicht kan alleen na (vrijwillig

gegevens) schriftelijke toestemming van de cliënt (machtiging). In alle andere gevallen is verwerking onrechtmatig (artikel 6 WBP) en dus verboden.

Het is het CBP bekend dat in de praktijk regelmatig algemeen geformuleerde machtigingen worden gebruikt waarmee de cliënt toestemming geeft aan derden om inlichtingen te verschaffen aan de sociale dienst. Dergelijke algemene machtigingen, die worden gebruikt om 'ingedekt' te zijn voor het geval de sociale dienst informatie wil opvragen, zijn niet toegestaan.

In een machtiging moet staan bij wie de gegevens opgevraagd worden en om welke gegevens het gaat. De machtiging kan slechts betrekking hebben op een specifiek geval en mag dus niet algemeen geformuleerd worden. De sociale dienst moet een cliënt vertellen dat hij mag weigeren om een machtiging te tekenen. Het niet verlenen van een machtiging kan (financiële) consequenties voor de cliënt hebben. De cliënt is immers verplicht zijn medewerking te verlenen (artikel 17 Wwb). Hier ligt een spanningsveld.

Mevrouw V. heeft een bijstandsuitkering. Op grond van advies van de GGD verplicht de sociale dienst mevrouw V. hulp te zoeken. Dit doet zij via haar huisarts. Mevrouw V. geeft de GGD geen toestemming om informatie in te winnen bij de huisarts, omdat zij dit in strijd acht met haar recht op privacy. Zij geeft haar huisarts evenmin toestemming om met de GGD of met een andere behandelaar contact op te nemen over haar medische situatie. De sociale dienst besluit vervolgens mevrouw V. een maatregel op te leggen wegens het verlenen van onvoldoende medewerking en het schenden van de informatieplicht. De maatregel houdt in dat er gedurende een bepaalde periode een korting plaatsvindt op de uitkering. Mevrouw V. dient een bezwaarschrift in tegen dit besluit. Het bezwaarschrift wordt ongegrond verklaard. Mevrouw V. beklaagt zich vervolgens bij het CBP. Het CBP constateert dat de huisarts van mevrouw V. op grond van zijn medisch beroepsgeheim geen informatie mag verstrekken over de gezondheidssituatie van mevrouw V. zonder haar (schriftelijke) toestemming. De sociale dienst moet echter via de GGD kunnen controleren of mevrouw V. daadwerkelijk hulp heeft gezocht en wat deze hulp inhoudt. Zonder de toestemming van mevrouw V. is controle niet mogelijk. Mevrouw V. mag weigeren om toestemming te verlenen aan de huisarts om haar medische gegevens te verstrekken aan de GGD. Bij weigering zal die informatie niet worden verstrekt. Door die weigering kan de sociale dienst niet controleren of mevrouw V. aan de haar opgelegde verplichting, het zoeken van hulp, heeft voldaan. De sociale dienst mag mevrouw V. dan ook een financiële sanctie opleggen wegens het schenden van de inlichtingenplicht en van de plicht tot medewerking.

Gezien de kwetsbare positie waarin een cliënt verkeert, dient de sociale dienst in dit soort situaties de belangen die in het geding zijn zorgvuldig tegen elkaar af te wegen en een zekere terughoudendheid te betrachten met het toepassen van (financiële) sancties wanneer een cliënt van zijn recht op privacy gebruik wenst te maken.

Een machtiging dient vrijwillig door een cliënt getekend te worden. Een machtiging mag niet gekoppeld zijn aan een formulier dat de cliënt verplicht is in te vullen. Dit wekt namelijk de indruk dat de cliënt ook verplicht is om de machtiging te tekenen.

Bestandsvergelijking

Een belangrijke vorm van informatie-inwinning buiten de cliënt om is bestandsvergelijking. Bestandsvergelijking wordt gezien als een belangrijk middel om fraude met uitkeringen aan het licht te brengen. Er zijn verschillende vormen van bestandsvergelijking, de wettelijk verplichte en de niet wettelijk verplichte (themacontroles). Bij wet is geregeld dat het Inlichtingenbureau (IB) de bestanden van een aantal organisaties binnen de keten van werk en inkomen met elkaar vergelijkt. Is er ergens sprake van overlap, dan stuurt het IB een samenloopsignaal naar de organisatie die hier belang bij heeft. Deze organisatie zoekt het signaal uit en onderneemt indien nodig actie in de richting van de cliënt.

Bij bestandsvergelijkingen in het kader van themacontroles zijn er twee varianten: geanonimiseerde bestandsvergelijking en de vergelijking waaruit tot het individu herleidbare gegevens voortkomen. Geanonimiseerde bestandsvergelijkingen kunnen statistisch materiaal opleveren over bepaalde risicofactoren. Deze gegevens kunnen gebruikt worden voor het opstellen van een risicoprofiel. Over geanonimiseerde bestandsvergelijkingen hoeft de cliënt niet te worden geïnformeerd. Voorwaarde hiervoor is wel dat de gegevens op geen enkele manier te herleiden zijn (of zullen worden) tot individuele personen.

Artikel 64 Wwb staat het vergelijken van bestanden met de daar genoemde organisaties toe mits voldaan is aan een aantal criteria. Zo moet de bestandsvergelijking ten eerste noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van de Wwb. Verder moet bestandsvergelijking niet een te zwaar middel zijn in verhouding tot het doel dat men wil bereiken (het proportionaliteitsbeginsel). Ook moet het doel niet op een andere wijze, die minder belastend is voor de persoonlijke levenssfeer, kunnen worden bereikt. Dit is het zogenoemde subsidiariteitsbeginsel.

Bestandsvergelijkingen met persoonsgegevens worden als inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen beschouwd. Daarom dient de sociale dienst aanmerkelijk te maken dat deze inbreuk gerechtvaardigd is. Aan bestandsvergelijking die niet wettelijk geregeld is, dient een concreet vermoeden van fraude of een handhavingsbeleid ten grondslag te liggen. Het handhavingsbeleid is gebaseerd op kennis van de risicofactoren en een risicoanalyse. Aan de hand van statistisch materiaal wordt een risicoprofiel opgesteld. De cliënten die voldoen aan het risicoprofiel vormen de risicopopulatie. De risicopopulatie komt in aanmerking voor bestandskoppeling op persoonsniveau.

De informatieplicht schrijft voor dat een cliënt geïnformeerd moet worden zodra er over hem gegevens zijn verkregen via een andere partij. Bij bestandskoppelingen waarbij persoonsgegevens worden verwerkt is de informatieplicht van toepassing. Vooraf dienen betrokkenen geïnformeerd te worden over het handhavingsbeleid in het algemeen.

De cliënten worden achteraf geïnformeerd over de bestandsvergelijking die in het kader van themacontroles heeft plaatsgevonden.

Deze informatievoorziening bij bestandskoppeling houdt het volgende in:

- Cliënten wordt meegedeeld wanneer en onder welke voorwaarden hun gegevens gekoppeld zijn;
- Zij krijgen een omschrijving van de bestanden die zijn gekoppeld;
- Cliënten wordt gewezen op hun recht op toegang en verbetering van de gegevens.

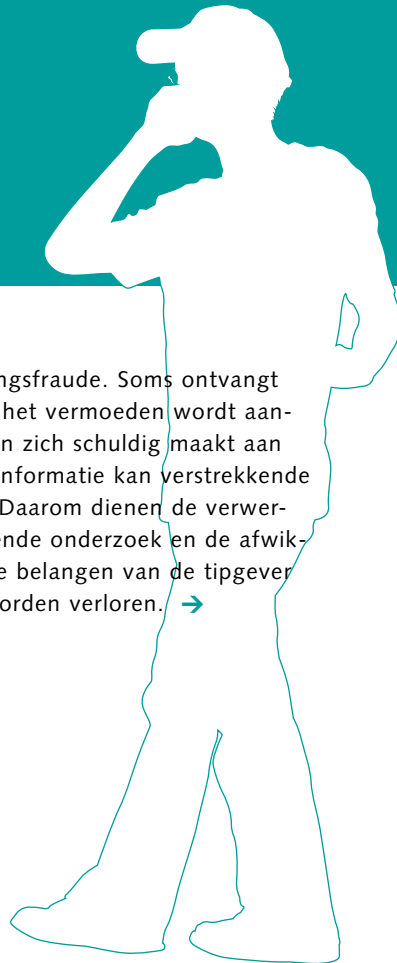
De informatieplicht kan worden opgeschort in belang van het onderzoek. Zodra dit mogelijk is wordt de cliënt alsnog geïnformeerd over de bestandskoppeling, de verwerkte gegevens en het handhavingsbeleid.

Het CBP heeft een notitie over fraudebestrijding door bestandskoppeling uitgebracht. In deze notitie komen de aspecten aan bod waar bij bestandskoppelingen rekening gehouden moet worden. Deze notitie is te raadplegen via de website www.CBPweb.nl.

4

MAAK BIJ DE VERWERKING VAN TIPS EEN ZORGVULDIGE AFWEGING TUSSEN DE BELANGEN VAN DE CLIËNT, DE SOCIALE DIENST EN DE TIPGEVER.

De sociale dienst bestrijdt uitkeringsfraude. Soms ontvangt een sociale dienst een tip waarin het vermoeden wordt aangegeven dat een van haar cliënten zich schuldig maakt aan fraude. De verwerking van deze informatie kan verstrekende gevolgen hebben voor de cliënt. Daarom dienen de verwerking van de tip, het daarop volgende onderzoek en de afwikkeling zorgvuldig te gebeuren. De belangen van de tipgever mogen daarbij niet uit het oog worden verloren. →

Nadat een tip is binnengekomen beoordeelt de sociale dienst of deze verwerkt mag worden. De tipgever is primair verantwoordelijk voor de beoordeling, aan de hand van de artikelen 8 en 9 WBP (doelbinding en verenigbaarheid), of verstrekking van de tip aan de sociale dienst geoorloofd is. Als ontvanger van de gegevens rust er op de sociale dienst de verplichting om alleen rechtmatig verkregen persoonsgegevens te verwerken.

Een ander aandachtspunt is de plicht van de sociale dienst de cliënt op de hoogte te stellen van het feit dat de sociale dienst informatie over hem verkregen heeft. Het is niet ondenkbaar dat de cliënt naar aanleiding van deze mededeling zijn (mogelijk frauduleus) gedrag zal aanpassen. Op grond van artikel 43 WBP is het mogelijk om de informatieplicht op te schorten in het belang van het onderzoek.

De cliënt dient na afloop van het onderzoek alsnog geïnformeerd te worden over de met de tip verkregen gegevens en de wijze waarop het onderzoek heeft plaatsgevonden. Deze verplichting geldt ongeacht het resultaat van het onderzoek. De cliënt wordt dus ook geïnformeerd over een onderzoek dat geen fraude aan het licht heeft gebracht. Bij het verstrekken van informatie aan de cliënt dient men voorzichtig om te gaan met de gegevens (met name de identiteit) van de tipgever.

Gegevens tipgever

Indien de sociale dienst gegevens van de tipgever (waaronder zijn identiteit) heeft vastgelegd, dient zij hier zorgvuldig mee om te gaan. De tipgever moet op de hoogte worden gesteld van de verwerking van zijn gegevens bij de sociale dienst en informatie ontvangen over de verdere gang van zaken. Daarbij mag niet onvermeld blijven dat de gegevens van de tipgever bekend kunnen worden als gevolg van een door de cliënt gedaan inzageverzoek of een door de cliënt gestarte (bestuurs)rechtelijke procedure.

Een cliënt van de sociale dienst kan namelijk een gerechtvaardigd belang hebben bij kennisname van de gegevens van de tipgever. Een cliënt heeft recht op een eerlijk(e) procedure en/of proces. Een grondregel bij het procesrecht is dat de partijen moeten kunnen beschikken over alle stukken die op de zaak betrekking hebben. Daaronder vallen ook de stukken waaruit blijkt wat de aanleiding is geweest voor een onderzoek en eventuele sancties. Deze stukken kunnen gegevens (waaronder de identiteit) van de tipgever bevatten.

Wanneer er een verzoek is gedaan tot inzage in stukken die gegevens van de tipgever bevatten, is de sociale dienst verplicht de tipgever in de gelegenheid te stel-

5

GEEF ALLEEN GEGEVENS AAN INSTANTIES OF PERSONEN INDIEN DAAR SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE CLIËNT, EEN WETTELIJKE GRONDSLAG OF VERPLICHTING VOOR IS.

len zijn zienswijze hierover naar voren te brengen. Indien de tipgever aangeeft dat zijn gegevens voor inzage door de cliënt moeten worden afgeschermd, dient de sociale dienst een belangenafweging te maken op grond van artikel 43 WBP. Artikel 43 WBP bevat vijf gronden waarop inzage kan worden geweigerd. Een reden om inzage te weigeren kan de bescherming van de betrokkene of van de rechten en vrijheden van anderen zijn (artikel 43, sub e). Het recht op privacy van de tipgever kan dus een reden zijn om een cliënt inzage te weigeren in gegevens die betrekking hebben op de tipgever.

Een beslissing van de sociale dienst op een inzageverzoek is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) waartegen bezwaar en beroep mogelijk zijn. Een cliënt kan bezwaar aantekenen tegen de beslissing van de sociale dienst om hem inzage in bepaalde gegevens te weigeren. Handhaaft de sociale dienst zijn besluit om inzage in de gegevens van de tipgever te weigeren dan kan de cliënt de zaak in een beroepsprocedure voorleggen aan de bestuursrechter.

Omdat hij belanghebbende is bij het inzageverzoek van de cliënt moet de tipgever, nadat hij zijn zienswijze op het inzageverzoek naar voren heeft gebracht, op de hoogte gehouden worden van de vervolgpprocedure. Wanneer de sociale dienst de zienswijze van de tipgever naast zich neer wil leggen, door zijn gegevens niet af te schermen voor inzage door de cliënt, dan moet de tipgever hierover geïnformeerd worden voordat daadwerkelijk inzage wordt verleend.

Op deze wijze kan onherstelbare schade voor de tipgever worden voorkomen. Als belanghebbende kan de tipgever namelijk bezwaar maken tegen het besluit van de sociale dienst om inzage te verlenen aan de cliënt. In afwachting van de beslissing op bezwaar kan de tipgever op grond van artikel 8: 81 Awb een voorlopige voorziening tegen de inzageverlening vragen bij de voorzieningenrechter. De sociale dienst moet in dat geval wachten met besluiten totdat de rechter uitspraak heeft gedaan. Een andere mogelijkheid om inzage door de cliënt te voorkomen is het vragen van een voorlopige voorziening tegen verstrekking tijdens een kort geding bij de civiele rechter (artikel 254 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

Vanwege de aard van zijn werkzaamheden verwerkt de sociale dienst veel privacygevoelige gegevens van zijn cliënten. Daarnaast schamen veel mensen zich voor het feit dat ze een uitkering op grond van de Wwb ontvangen. Om de persoonlijke levenssfeer van de cliënten zo goed mogelijk te waarborgen heeft de wetgever een zogenoemd gesloten verstrekingsregime gecreëerd. →

6

GEEF DE CLIËNT INFORMATIE OVER WELKE GEGEVENS VAN HEM WORDEN VERZAMELD EN VERWERKT.

Dit betekent dat gegevens van cliënten alleen verstrekt mogen worden indien daar een wettelijke grondslag of verplichting voor bestaat. De wettelijke mogelijkheid of verplichting kan gevonden worden in de Wwb, een daarbij behorende algemene maatregel van bestuur (amvb), of sectorale wetgeving (bijvoorbeeld belastingwetgeving). Verstrekking aan niet bij wet of amvb genoemde instanties is alleen met schriftelijke toestemming van de cliënt mogelijk. Wanneer men gegevens aan derden wil verstrekken op grond van een machtiging gelden de voorwaarden die bij regel 3 zijn omschreven.

Uit de vragen die het CBP over dit onderwerp bereiken, valt op te maken dat veel instanties belangstelling hebben voor gegevens uit de bestanden van de sociale dienst. Het kan dan gaan om overheidsinstanties, zoals de politie en de afdeling gemeentelijke belastingen, maar ook om private partijen, zoals een woningbouwvereniging, een incassobureau, een ex-partner of een verzekeringsmaatschappij. Zonder wettelijke grondslag of toestemming van de cliënt mag de sociale dienst geen gegevens verstrekken aan of uitwisselen met partijen die daar om vragen.

Verenigbaarheidstoets uitgesloten

Persoonsgegevens uit de administratie van de sociale dienst mogen alleen verstrekt worden indien hiervoor een wettelijke grondslag of verplichting bestaat. Indien er geen wettelijke grondslag is, kunnen verzoeken niet alsnog worden toegestaan na de zogenoemde privacytoets (artikel 9, lid 1 en 2, WBP). Dit geldt ook voor binnengemeentelijke afdelingen.

De heer S. dient een klacht in bij het CBP over de sociale dienst van zijn gemeente. De sociale dienst heeft zonder toestemming van de heer S. diens persoonsgegevens verstrekt aan een re-integratiebedrijf. Deze verstrekking is volgens de heer S. onrechtmatig, omdat hij daarvoor geen toestemming heeft gegeven. Het CBP antwoordt de heer S. dat diens toestemming voor deze verstrekking niet nodig is. In artikel 67, eerste lid, sub e, Wet werk en bijstand is de bevoegdheid opgenomen van het College van Burgemeester en Wethouders om uit eigen beweging gegevens te verstrekken aan derden die in het kader van de uitoefening van hun beroep of bedrijf de arbeidsinschakeling van personen bevorderen. Op grond van deze wettelijke bepaling is de verstrekking van persoonsgegevens zonder toestemming van de heer S. mogelijk.

Instanties die de beschikking willen krijgen over gegevens van de sociale dienst zullen schriftelijke toestemming van de cliënt daartoe moeten hebben of een wettelijke verplichting tot verstrekking moeten aantonen, dan wel bij algemene maatregel van bestuur aangewezen moeten worden (art. 67, lid 4, Wwb). Deze amvb wordt opgesteld door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Een belangrijk begrip bij de verwerking van persoonsgegevens is transparantie. De cliënt moet weten waarvoor zijn gegevens worden gebruikt en wat er verder mee gebeurt. De sociale dienst heeft zich te houden aan de informatieplicht die in de artikelen 33 en 34 WBP is neergelegd. Zie ook het informatieblad *Informatieplicht* op www.cbpweb.nl. Artikel 33 WBP gaat over de informatieverstrekking in het geval de gegevens bij de cliënt zelf worden verkregen. Een goede folder zal meestal voldoende zijn om de cliënt te informeren over de doeleinden van de gegevensverwerking. →

7

GEEF DE CLIËNT OP VERZOEK INZAGE IN EN EEN AFSCHRIFT VAN ZIJN DOSSIER.

Artikel 34 WBP ziet op de situatie waarin persoonsgegevens verkregen worden over een cliënt, buiten hem om. De verkrijging van gegevens kan voor de cliënt (ingrijpende) gevolgen hebben. Daarom is het van belang dat de sociale dienst de cliënt over deze gegevensverwerking informeert wanneer hij gegevens van derden over de cliënt verkrijgt (zie ook regel 4).

Indien het inwinnen, uitwisselen of verstrekken van gegevens wettelijk is voorgeschreven, hoeft de cliënt niet te worden geïnformeerd. De wet zelf zorgt dan reeds voor transparantie. Op zijn verzoek wordt de cliënt geïnformeerd over het betreffende wettelijke voorschrift. Verder hoeft de cliënt niet te worden geïnformeerd als dit te veel moeite kost, bijvoorbeeld omdat de cliënt is geëmigreerd of onvindbaar is. In dat geval moet wel de herkomst van de gegevens worden vastgelegd.

Ook wanneer een van de in artikel 43 WBP opgenomen belangen in het geding is, kan worden afgezien van de informatieverplichting. Zo hoeft de sociale dienst in het belang van een lopend fraudeonderzoek een cliënt niet te informeren over het onderzoek. Zodra de uitzonderingssituatie uit artikel 43 niet meer van toepassing is, moet de cliënt alsnog op de hoogte worden gesteld van de over hem verkregen informatie.

Indien bij het fraudeonderzoek heimelijke waarnemingen zijn verricht, moet de cliënt hiervan achteraf op de hoogte worden gesteld (zie regel 9). Ook de bescherming van de rechten en vrijheden van derden kan een reden zijn om een cliënt beperkt of niet te informeren (zie ook de regels 4 en 8).

Informatieplicht bij bestandskoppelingen

In de regels 3 en 10 wordt geschreven over bestandsvergelijking in het kader van themacontroles en proactieve dienstverlening. Het koppelen van bestanden ten behoeve van themacontroles en proactieve dienstverlening is geen wettelijke verplichting, maar een mogelijkheid om een publiekrechtelijke taak goed uit te voeren. De sociale dienst verschaft vooraf informatie over de mogelijkheid dat bestandskoppeling kan plaatsvinden. Bij de themacontroles wordt daarbij verwezen naar het handhavingsbeleid. Daarbij hoeft hij in verband met het anticiperen hierop door frauderende cliënten niet in te gaan op de controlemethodiek.

Wanneer bestanden gekoppeld zijn en daaruit tot op de persoon herleidbare gegevens voortkomen, dient de gemeente de betrokken cliënten achteraf te informeren over een aantal zaken (zie regel 3). De informatievoorziening achteraf is specifiek dan de informatievoorziening vooraf. Er zijn door de bestandskoppeling immers nieuwe persoonsgegevens verkregen zonder dat de cliënt daarvan op de hoogte is. Daarom is de informatieplicht op dit soort bestandskoppelingen van toepassing.

Een belangrijk onderdeel van het transparantiebeginsel is dat iedereen inzage moet kunnen krijgen in de gegevens die over hem vastgelegd zijn. Het recht op inzage is wettelijk geregeld in artikel 35 WBP. Zie ook het informatieblad *Inzage in uw persoonsgegevens* op www.cbppweb.nl.

Verzoekt een cliënt inzage, dan moet de sociale dienst hem binnen vier weken laten weten of en zo ja wanneer hij zijn dossier kan inzien. De reactie van een sociale dienst op een inzageverzoek is een besluit in de zin van de Awb. Bij een weigering om aan het verzoek te voldoen staan de procedures van bezwaar en beroep open. Het besluit dient te worden gemotiveerd (art. 3:46 Awb). →

Er kunnen omstandigheden zijn die weigering van inzage rechtvaardigen, bijvoorbeeld een lopend fraudeonderzoek. Een weigering van de inzage moet gebaseerd zijn op een weigeringsgrond uit artikel 43 WBP. Weigeringen kunnen een tijdelijk karakter hebben. Nadat een fraudeonderzoek is afgelopen dient de cliënt bijvoorbeeld alsnog geïnformeerd te worden over het onderzoek en het gebruik van zijn gegevens daarbij.

De belangen van derden bij inzageverzoeken

Bij inzageverzoeken van cliënten moet ook rekening worden gehouden met de belangen van derden. Deze belangen kunnen door het inzageverzoek in het gedrang komen. In lid 3 van artikel 35 WBP staat dan ook dat een sociale dienst, vóórdat zij inzage verleent waartegen een derde naar verwachting bedenkingen zal hebben, die derde in de gelegenheid moet stellen om zijn zienswijze naar voren te brengen, als de stukken gegevens bevatten die hem betreffen. De procedure kan achterwege gelaten worden als deze onmogelijk is uit te voeren of te veel moeite kost.

Concreet betekent dit dat de sociale dienst een dossier moet doornemen voordat dit aan een cliënt ter inzage wordt gegeven. Tijdens het doornemen dient de sociale dienst alert te zijn op gegevens die de (privacy)belangen van derden betreffen, bijvoorbeeld van burgers die de sociale dienst informatie verstrekt hebben, zoals tipgevers (zie regel 4).

De sociale dienst moet derden van wie gegevens in het dossier opgenomen zijn en die naar verwachting bedenkingen zullen hebben tegen het ter inzage geven van het dossier, benaderen om hen in de gelegenheid te stellen om hun zienswijze naar voren te brengen over het verzoek tot inzage (35, lid 3 WBP). Indien de derden bezwaar hebben tegen kennisname van gegevens die hen betreffen, geldt het volgende.

De gemeente dient bij bezwaren van derden een belangenafweging te maken op grond van artikel 43 WBP. In artikel 43 WBP worden vijf gronden genoemd waarop inzage geweigerd kan worden. Indien van toepassing kan de sociale dienst een beroep doen op een van deze weigeringsgronden. Een beslissing op een inzageverzoek, dus ook een weigering om aan het verzoek te voldoen, is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht waar bezwaar en beroep tegen mogelijk is. De 'derden' hebben ook juridische mogelijkheden om inzage in hun gegevens te voorkomen (zie hiervoor verder regel 4).

Een situatie uit de praktijk die aantoont dat het (privacy)belang van een derde in het gedrang kan komen door een inzageverzoek van een cliënt, is die van de alimentatieplichtige ex-partner. De sociale dienst beschikt over inkomensgegevens van de ex-partner van een cliënt. Deze gegevens vormen een onderdeel van het dossier van de cliënt. Vraagt de cliënt om inzage en heeft de ex-partner aangegeven bezwaar te hebben tegen kennisname van zijn gegevens door de cliënt, dan geldt dezelfde procedure die onder 'gegevens tipgever' in regel vier beschreven staat.

Afschrift dossier

De betrokkene heeft recht op een afschrift van zijn dossier. Bij een elektronisch dossier betekent dat een uitdraai van de aanwezige documenten, bij papieren dossiers kopieën van de stukken. Hiervoor mag de sociale dienst kosten in rekening brengen. De hoogte van de bedragen zijn vastgelegd in het Besluit kostenvergoeding rechten betrokkenen WBP. Dit besluit is te raadplegen via de website van het CBP (www.cbprecht.nl > Wetten > WBP > Besluit kostenvergoeding).

Overige rechten

Naast het recht op inzage in hun dossier hebben cliënten van de sociale dienst ook het recht om aanvulling, verbetering, afscherming en verwijdering van de gegevens in dat dossier te verzoeken. De sociale dienst zal een dergelijk verzoek van geval tot geval moeten beoordelen (art. 36 Wbp). Een reactie op een verzoek dat op dit artikel is gebaseerd is een besluit in de zin van de Awb. Aanvulling, verbetering of afscherming zal in de regel niet veel problemen opleveren. Verwijdering van gegevens kan alleen voor zover deze niet relevant (meer) zijn. Een verzoek tot verwijdering van een belastende frauderapportage kan gemotiveerd geweigerd worden.

8

MELD DE GEGEVENSVERWERKING EN BELANGRIJKE WIJZIGINGEN DAARIN BIJ HET CBP.

De verwerking van persoonsgegevens moet voor burgers inzichtelijk zijn. Daarom is er een openbaar register waarin staat wie welke gegevens verwerkt en met wat voor doeleinden dit gebeurt. Het register wordt beheerd door het CBP en is via www.cbpreweb.nl toegankelijk. Inschrijving in het register vindt plaats door middel van een melding. Belangrijke wijzigingen in de gegevensverwerking dienen eveneens bij het CBP te worden gemeld. Het programma voor het opgeven van nieuwe meldingen en het aanbrengen van wijzigingen is van de CBP-site te downloaden. Het CBP controleert de naleving van de meldingsplicht steekproefsgewijs. Het kan een organisatie die ten onrechte niet heeft gemeld een boete opleggen. →

Een groot aantal voor de hand liggende gegevensverwerkingen is vrijgesteld van de meldingsplicht. Deze worden opgesomd in het zogeheten *Vrijstellingsbesluit WBP*. Zie ook het informatieblad *Melden en vrijstellingen* op www.cbpreweb.nl. Aan de hand van de criteria die daarin zijn opgenomen, dienen verwerkers van persoonsgegevens zelf te bepalen of een verwerking onder het *Vrijstellingsbesluit* valt dan wel meldingsplichtig is.

Voorafgaand onderzoek

Er zijn gegevensverwerkingen die een bijzonder risico voor de persoonlijke levenssfeer meebrengen. Voor dergelijke gegevensverwerkingen is de sociale dienst verplicht om een zogenaamd Voorafgaand Onderzoek door het CBP aan te vragen. Het aanvragen gebeurt aan het einde van de melding. Vrijwel alle sociale diensten hebben hier mee te maken omdat er tijdens fraudeonderzoeken gegevens over hun cliënten worden vastgelegd op grond van heimelijke waarneming. In artikel 31, lid 1, sub b van de WBP staat 'eigen waarneming', in het dagelijks taalgebruik spreekt men echter meestal van 'heimelijke waarnemingen'. Dit is het door middel van observatie verkrijgen van gegevens zonder dat betrokkene daarvan op de hoogte is.

Sociale diensten verrichten heimelijke waarnemingen om cliënten te controleren op onder meer woon- en leefvormfraude, zwartwerken, etc. Om een goede balans te vinden tussen de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de cliënten en een effectieve fraudebestrijding heeft de Stichting StimulanSZ een procesbeschrijving ontwikkeld voor heimelijke waarnemingen door sociale diensten. Deze procesbeschrijving bevat een aantal waarborgen. Zo moet de cliënt achteraf door de sociale dienst op de hoogte gebracht worden van de waarnemingen. Deze verplichting vloeit voort uit de informatieplicht van artikel 34 WBP.

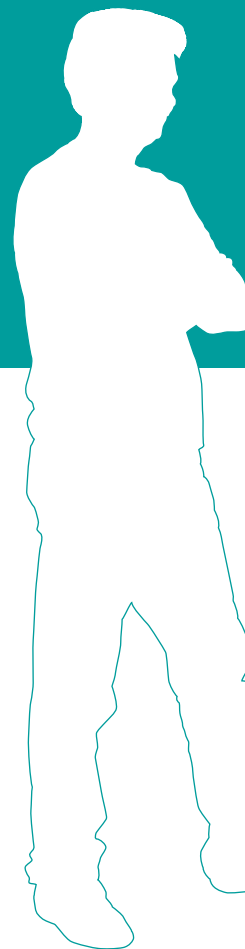
Mevrouw D. heeft een bijstandsuitkering. Op een dag ontvangt zij van de sociale recherche een bericht dat er bij haar adres heimelijke waarnemingen zijn verricht in verband met mogelijke samenlevingsfraude. Mevrouw D. is nieuwsgierig naar deze waarnemingen en vraagt inzage in haar dossier bij de sociale dienst. De sociale dienst verleent mevrouw D. inzage in haar dossier. Tijdens deze inzage blijkt dat er aan het adres van mevrouw D. enkele tientallen waarnemingen zijn verricht, zonder dat zij daarvan op de hoogte was. Mevrouw D. wil kopieën van het overzicht waarop vermeld is op welke data en tijdstippen de waarnemingen hebben plaatsgevonden. De sociale dienst verstrekt tegen kostprijs de kopieën. Thuisgekomen vraagt mevrouw D. zich af of de sociale recherche zomaar waarnemingen mag verrichten. Zij legt haar vraag voor aan het CBP. Het CBP antwoordt, dat de sociale recherche waarnemingen mag verrichten, als aan een aantal voorwaarden is voldaan. Eén van die voorwaarden is het achteraf informeren van burgers over het feit dat heimelijke waarnemingen hebben plaatsgevonden. Uit de toegezonden stukken blijkt dat de sociale recherche zich in het geval van mevrouw D. aan de regels heeft gehouden.

De procesbeschrijving vormt een uitwerking van de wettelijke regels die gelden bij heimelijke waarnemingen. Zij is goedgekeurd door het CBP. Indien een sociale dienst bij de melding aangeeft de procesbeschrijving te onderschrijven en volgens deze procedure handelt, zal het CBP het ingestelde Voorafgaande Onderzoek doorgaans beëindigen.

Indien de sociale dienst tijdens het Voorafgaand Onderzoek aangeeft de procesbeschrijving niet volledig te zullen naleven stelt het CBP een nader onderzoek in. Tijdens het nader onderzoek stelt het CBP de sociale dienst schriftelijk vragen over de gegevensverwerking bij heimelijke waarnemingen. Het CBP sluit een nader onderzoek af met een verklaring omtrent de rechtmatigheid van de verwerking.

9

BRENG VOOR DEELNAME AAN EEN SAMENWERKINGSVERBAND DE (ON)MOGELIJKHEDEN VAN GEGEVENSUITWISSELING MET TOEKOMSTIGE PARTNERS IN KAART. LEG DE GEMAAKTE AFWEGINGEN EN DE WETTELIJKE GRONDSLAG VOOR DE VERSTREKKING SCHRIFTELIJK VAST.

Overheidsorganisaties werken steeds meer met elkaar en met particuliere organisaties samen om maatschappelijke problemen aan te pakken. De samenwerking kan zich bijvoorbeeld richten op de bestrijding van misbruik van sociale voorzieningen, overlast, criminaliteit of bemoeizorg. Het delen van informatie is voor de samenwerking belangrijk.

Voordat een sociale dienst deelneemt aan een samenwerkingsverband moet aan twee voorwaarden zijn voldaan. Ten eerste moet het doel van het samenwerkingsverband duidelijk zijn omschreven. In de tweede plaats moet er duidelijkheid zijn over de (on)mogelijkheden van gegevensuitwisseling. Zie ook het informatieblad *Informatie delen in samenwerkingsverbanden* op www.cbpweb.nl. Een belangrijke beperking voor de sociale dienst vormt het gesloten verstrekkingregime. Een sociale dienst mag in een samenwerkingsverband alleen gegevens verstrekken wanneer hiertoe een wettelijke mogelijkheid of verplichting is (zie ook regel 5). →

De artikelen 6 en 7 van de WBP bevatten enkele algemene richtlijnen voor de verwerking van persoonsgegevens. Een praktische invulling van deze begrippen bij samenwerkingsverbanden is het vastleggen van de onderzochte mogelijkheden voor gegevensuitwisseling.

Het vooraf bepalen en vastleggen van de (on)mogelijkheden van gegevensuitwisseling dient de transparantie en voorkomt onduidelijkheid en irritatie tijdens de samenwerking. Een bijkomend voordeel is dat de afspraken duidelijk zijn en vastliggen voor opvolging van de afvaardiging in een samenwerkingsverband of bij deelname aan een nieuw samenwerkingsverband.

In een samenwerkingsverband brengen de deelnemers ieder hun eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden mee. Een samenwerkingsverband heeft niet meer bevoegdheden dan de afzonderlijke deelnemers hebben. Soms neemt een organisatie het voortouw bij de samenwerking. Dit betekent niet dat deze organisatie verantwoordelijk is voor gegevensverwerkingen binnen het samenwerkingsverband. Iedere deelnemende organisatie blijft zelf verantwoordelijk voor de gegevens die zij inbrengt in het samenwerkingsverband.

Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding

Tot de samenwerkingsverbanden waaraan gemeenten kunnen deelnemen behoren de Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding (de voormalige Interventieteams). Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding hebben zowel een controlerende als een handhavende taak op het gebied van fraudebestrijding in de sociale zekerheid. Tijdens de uitvoering van projecten kunnen heimelijke waarnemingen worden verricht en bestanden worden gekoppeld.

Daarbij dienen de coördinatiepunten rekening te houden met waarborgen die zijn opgenomen in de door het CBP goedgekeurde procesbeschrijving *Heimelijke waarnemingen door de Interventieteams*. Deze procesbeschrijving is te raadplegen op de website van het CBP, www.cbp.web.nl. Bij het koppelen van bestanden dienen de Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding rekening te houden met de CBP-notitie *Fraudebestrijding door bestandskoppeling*. Deze notitie is eveneens via de website van het CBP toegankelijk.

Ook voor de Regionale Coördinatiepunten Fraudebestrijding geldt dat de deelnemende partners zelf moeten nagaan of er een juridische grondslag is op basis waarvan persoonsgegevens beschikbaar kunnen worden gesteld aan andere partners. Iedere deelnemende organisatie, dus ook de sociale dienst, kan achteraf aangesproken worden op een gegevensverstrekking of verwerking.

10

KIES BIJ HET VERLENEN VAN PRO- ACTIEVE DIENSTVERLENING VOOR EEN UITVOERING DIE DE PRIVACY VAN DE CLIËNTEN NIET SCHAADT.

Proactieve dienstverlening – het actief benaderen van cliënten om hen bepaalde (financiële) voordelen te doen toekomen – wordt voorgesteld met de beste bedoelingen. De cliënten van de sociale dienst kunnen er alleen maar baat bij hebben, zo is de gedachte. Ook bij proactieve dienstverlening dient men rekening te houden met de bescherming van persoonsgegevens. Verstrekking van het gegeven dat iemand een bijstandsuitkering heeft, wordt niet door iedere cliënt op prijs gesteld en kan in strijd zijn met de wet. Een cliënt dient de keuze te hebben om al dan niet gebruik te maken van de proactieve dienstverlening.

Het CBP is van opvatting dat de privacywetgeving geen belemmering hoeft te zijn voor proactieve dienstverlening aan bijstandsontvangers. Bij proactieve dienstverlening zal het doorgaans niet nodig zijn om gegevens van cliënten te verstrekken aan derden. →

De instantie die de cliënt (financieel) tegemoet wil komen, bijvoorbeeld door kwijtschelding van een belasting of toekenning van een vergoeding, kan de sociale dienst vragen om cliënten te wijzen op de mogelijkheid van kwijtschelding dan wel tegemoetkoming. De cliënt kan dan zelf de afweging maken of hij gebruik maakt van het aanbod. Doordat de sociale dienst de cliënten benadert, namens degene die kwijtschelding of financieel voordeel aanbiedt, hoeven er geen gegevens door de sociale dienst aan derden te worden verstrekt.

Een andere vorm van proactieve dienstverlening is bestandskoppeling met als doel bepaalde groepen burgers die geen gebruik maken van voorzieningen of tegemoetkomingen te benaderen en te wijzen op hun recht. Een voorbeeld hiervan is het benaderen van burgers met een onvolledige AOW-uitkering om hen te wijzen op de mogelijkheid van aanvullende bijstand.

Het zonder toestemming koppelen van bestanden met persoonsgegevens vormt een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Bovendien kan bestandskoppeling voor proactieve dienstverlening neveneffecten met zich meebrengen. Het door koppeling van bestanden in kaart brengen van niet-gebruik van kwijtscheldingen of voorzieningen moet bijvoorbeeld niet in fraudeonderzoek ontaarden. Voordat tot bestandskoppeling wordt overgegaan moeten eerst methoden zijn gebruikt die geen of een geringe inbreuk op de privacy meebrengen. Zo kunnen burgers middels een bijlage bij de aanslag of heffing worden geïnformeerd over de mogelijkheden van kwijtschelding. Pas wanneer alternatieve methoden niet de gewenste respons opleveren, komt het benaderen van de doelgroep door bestandskoppeling in beeld.

Bij bestandskoppeling gebruikt men in de regel gegevens voor een ander doel dan waarvoor ze oorspronkelijk werden verkregen. Voor bestanden waarop de WBP van toepassing is, geldt dat dit (her)gebruik mogelijk is mits de koppeling noodzakelijk is voor de uitvoering van een publiekrechtelijke taak (armoedebestrijding) en de verdere verwerking van gegevens 'verenigbaar' is met de doeleinden waarvoor ze zijn verkregen. Aan de hand van de in artikel 9, tweede lid, WBP genoemde criteria moet worden beoordeeld of er sprake is van verenigbaar gebruik.

Gegevens mogen niet voor proactieve dienstverlening worden gebruikt als het gebruik van de gegevens wettelijk of bij overeenkomst is beperkt tot een bepaald doel en wanneer er een geheimhoudingsplicht op de gegevens rust.

Op bestandskoppeling in het kader van proactieve dienstverlening is de informatieplicht van toepassing (zie de regels 3 en 6). De sociale dienst kan een cliënt informeren over de bestandskoppeling door middel van een bericht dat kwijtschelding kan worden verleend dan wel financieel voordeel of een voorziening kan worden toegekend. Ook bij proactieve dienstverlening is het van belang dat de cliënt geïnformeerd wordt over het gebruik van zijn gegevens. Op basis van informatie kan de cliënt onjuiste gegevens corrigeren, zijn rechten uitoefenen en eventueel bezwaar maken tegen hergebruik van zijn gegevens.

⇒ HET COLLEGE BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS (CBP) – ONDER DE WET BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS DE RECHTSOPVOLGER VAN DE REGISTRATIEKAMER – HOUDT TOEZICHT OP DE NALEVING VAN WETTEN DIE HET GEBRUIK VAN PERSOONSGEGEVENS REGELEN.

Advies, bemiddeling en onderzoek

Het CBP adviseert de regering en organisaties over de bescherming van persoonsgegevens en onderwerpen die daarmee samenhangen. Bij het College moet het gebruik van persoonsgegevens worden gemeld, tenzij hiervoor een vrijstelling geldt. Het College toetst gedragscodes en bemiddelt in geschillen tussen burgers en gebruikers van persoonsgegevens. Op eigen initiatief of op verzoek van een belanghebbende kan de toezichthouder onderzoeken of de manier waarop persoonsgegevens in een bepaalde situatie zijn gebruikt, in overeenstemming is met de wet en daaraan zonodig gevolgen verbinden.

Publicaties

Over zijn werkzaamheden en bevindingen brengt het CBP jaarlijks een openbaar verslag uit. Daarnaast geeft het College publicaties uit over de resultaten van verricht onderzoek.

Informatie

Voor meer informatie kunt u kijken op de internetsite: www.cbpweb.nl. Alle publicaties kunt u van de internetsite halen. Ze zijn ook telefonisch te bestellen. Voor juridisch advies kunt u gebruik maken van het telefonisch spreekuur, op werkdagen (met uitzondering van woensdag) van 9.00 – 12.00 uur, telefoon 070 888 85 00.

Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

COLLEGE BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS

Juliana van Stolberglaan 4-10

Postbus 93374

2509 AJ Den Haag

TELEFOON 070 888 85 00

FAX 070 888 85 01

E-MAIL info@cbpweb.nl

INTERNET www.cbpweb.nl

COLOFON

2e verbeterde druk, januari 2007

Uitgave: College bescherming persoonsgegevens

Grafisch ontwerp: Proforma en de Stal

Druk: Deltahage